

МОКРАЊЦ

Часопис за културу, број 16, децембар 2014.

Млади истраживачи
Мокрањцу

Поводом стогодишњице

МОКРАЊАЦ

Часопис за културу

Број 16, децембар 2014.

Часопис се објављује као годишњак

Оснивач и издавач

Дом културе *Стеван Мокрањац*

Трг Ђорђа Станојевића 5,

19300 Неготин, Србија

Тел. +381 (0)19 54-36-76, 54-20-57

E-mail: dkmokranjac@gmail.com

В.д. директори **Драгана Кнежевић**

Главни и одговорни уредник **Др Соња Маринковић, ред. проф.**
Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности

Редакција **Др Бранка Радовић, ред. проф.**
Универзитет у Крагујевцу
ФИЛУМ

Др Драгана Јеремић Молнар,
ванред. проф.
Универзитет уметности у Београду
Факултет музичке уметности

Ново Томић
новинар

Мр Милан Радосављевић
дипломирани сликар

Дом културе *Стеван Мокрањац*

Издавачки савети **Даринка Матић Маровић,**
проф. емеритус
Универзитет уметности у Београду
академик **Дејан Деспих,** композитор
Марина Николић, музиколог, РТС
Маја Чоловић Васић, музиколог, РТС
Мр Александра Паладин
музиколог, РТС

Ликовни изјед **Тијана Маринковић**

Фотографије са 49. фестивала **Драгослав Илић**

Тираж 500 примерака

Штампа Линотип, Неготин

ISSN 1452-2691-Мокрањац

COBISS.SR-ID 168391943

Часопис *Мокрањац* уписан је у регистар јавних гласила који се води у Министарству информација под редним бројем 2917

Овај број часописа је штампан захваљујући финансијској подршци Министарства за културу Републике Србије и Општина Неготин.

САДРЖАЈ

НАУЧНА ТРИБИНА

Иван Муди

МОКРАЊАЦ КАО КУЛТУРА И ИКОНА2

49. ФЕСТИВАЛ МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ

Маја Чоловић Васић

ПОЧЕТАК 49. ФЕСТИВАЛА МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ7

Александра Паладин

ФИНАЛЕ 49. МОКРАЊЧЕВИХ ДАНА15

Данијела Бајић

ЛЕГАТ МИЛЕНКА ШЕРБАНА21

Даринка Матић Маровић

СА МОКРАЊЦЕМ НА СЦЕНАМА СВИЈЕТА28

Милица Гајић

ДВА НОВА ИЗДАЊА КЊИГА ОБЈАВЉЕНА ПОВОДОМ
СТОГОДИШЊИЦЕ СМРТИ СТЕВАНА СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА30

ТРИБИНА МЛАДИХ

Јелена Арнаушковић

РЕПРЕЗЕНТАЦИЈЕ СТЕВАНА МОКРАЊЦА
НА ФЕСТИВАЛУ МОКРАЊЧЕВИ ДАНИ У 21. ВЕКУ33

Ивана Пејковић и Преграт Ковачевић

САДАШЊОСТ У ЖЕЉИ ДА ПРОШЛОСТИ ДА БУДУЊНОСТ
СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ КРОЗ МЕДИЈСКИ СЕРВИС *Јутуб*39

Адриана Сабо и Милан Милојковић

МОГУЋИ ПОГЛЕД НА ЛИК И ДЕЛО СТЕВАНА
СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА ИЗ УГЛА ПОСТ-ДИГИТАЛНИХ ТЕОРИЈА48

Марија Радовановић и Нега Колић

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
У ОСНОВНОМ ШКОЛСКОМ ОБРАЗОВАЊУ58

Бојана Радовановић и Ана Ђорђевић

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
У НАСТАВИ СРЕДЊИХ ШКОЛА64

Милош Браловић и Стефан Савић

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ
У НАСТАВИ СРЕДЊИХ МУЗИЧКИХ ШКОЛА72

ОДЈЕЦИ МОКРАЊЧЕВОГ ЈУБИЛЕЈА

Бодин Сјарчевић

ОСУ СЕ НЕБО ЗВЕЗДАМА79

Ала Алексејева Јевдокимова

УСПОМЕНА НА СТЕВАНА СТОЈАНОВИЋА МОКРАЊЦА:
ПРЕМИЈЕРА У НИЖЊЕМ НОВГОРОДУ85

Соња Маринковић

НОВО 'ЧИТАЊЕ' МОКРАЊЦА 2014
– БОЈАН СУЋИЋ И ХОР РТС88

Небојша Тодоровић

НИШКЕ ХОРСКЕ СВЕЧАНОСТИ И СПОМЕН МОКРАЊЦУ92

СРПСКА МУЗИКА

Маријана Дујовић

РЕЦЕПЦИЈА КОМПОЗИЦИЈЕ
Марш на Дрину Станислава Биничког94

Зорица Премате

МОЈА МАЛА КОНЦЕРТНА АНТОЛОГИЈА МУЗИКЕ ЗА КЛАВИР101

Зорица Макевић

ЂУРО ЖИВКОВИЋ: *АСКЕТСКА БЕСЕДА*107

ИЗ АРХИВА

Никола Плавић
МОКРАЊЦУ ПОВОДОМ ЖЕНИДБЕ (1898)111

УПУТСТВО ЗА САРАДНИКЕ123

Чланак примљен 14.10.2014.

Чланак одобрен 25.11.2014.

37.036-057.874:78(497.11)"2014"
78.071.1:929 Мокрањац Стојановић С.

COBISS.SR-ID 212131596

СТЕВАН СТОЈАНОВИЋ МОКРАЊАЦ У НАСТАВИ СРЕДЊИХ МУЗИЧКИХ ШКОЛА

Милош Браловић и Стефан Савић

Факултета музичке уметности у Београду

Одсек за музикологију

Мастер студије

milosbralovic@gmail.com

stefansavic111@yahoo.com

Сажетак: Питање положаја Стевана Стојановића Мокрањаца у српској култури довело нас је до преиспитивања његовог присуства у српском образовном систему, а поводом обележавања стогодишњице његове смрти. С тим у вези, дошли смо до идеје о спровођењу анкете у средњим музичким школама, са питањима која се тичу општег познавања Мокрањчевог живота и стваралаштва, као и његове заступљености са једне стране у настави, а са друге стране на репертоарима хорова у којима ученици певају (школски, аматерски и друго). Анкета је спровођена између маја и јула 2014. године у београдским, крагујевачким панчевачким и новосадским средњим музичким школама. Поред тога, предвиђен је и разговор са наставницима у вези са заступљеношћу Мокрањаца у наставном плану и програму. Имајући у виду резултате анкете, као и поменуте разговоре са наставницима, покушаћемо да их интерпретирамо у складу конструкцијом модела културне свести (према методологији Јана Асмана) и, на основу тога, одредимо место Мокрањаца у њој.

Кључне речи: Стеван Стојановић Мокрањац, стогодишњица, културна меморија, анкете, образовање, средње музичке школе, хорски репертоар.

У тренутку обележавања стогодишњице смрти Стевана Стојановића Мокрањаца (1856–1914), преиспитивање његовог места у српској култури можда не изгледа као неопходност, но, чини се

да је мало пажње посвећено његовом репрезентовању у процесу средњег музичког образовања. Сам по себи, процес образовања чини једну од основа за усвајање одређених модела културне

меморије. Ако културну меморију разумемо као трајност дистанцирану од свакодневице, непролазну вредност са фиксираним циљем, која се одржава кроз културалне формације – текстове, обележавања, споменике – и институционалну комуникацију – репродуковање, праксу и посматрање,¹ јасно нам је да Мокрањац, као стожер српске музике треба да буде њен неизоставни део. Самим тим, поставља се питање присутности Стевана Ст. Мокрањца у средњем музичком образовању, као нивоу школовања којим се већином припремају будући интелектуалци у области музике, а шире уметности и културе.

Метод истраживања који нам се чинио најподеснији за испитивање присутности Мокрањца у настави средњих музичких школа и за који смо се овом приликом определили јесте анкетирање ученика, који су одговарали на питања у вези са Мокрањчевим животом и делом. Резултати анкете су потом тумачени путем у светлу теоријских поставки о формирању културне меморије Јана Асмана (Jan Assman).

Критеријум којим смо се руководили при састављању питања, заснован је на претпоставци о нивоу знања који би требало да поседују ученици средњих музичких школа о основним биографским подацима и најважнијим Мокрањчевим делима. Поред тога, у десет питања, колико упитник садржи, налазе се и питања о заступљености Мокрањчевих дела на репертоару школских хорова, али и других, аматерских хорова, уколико су ученици њихови чланови. Такође, интересовало нас је и на који начин су се ученици упознали са Мокрањчевим делима и колико је томе допринела сама настава у средњим музичким школама.

У анкети су учествовала педесет и два ученика свих разреда средњих музичких школа на територији Београда, Новог Сада, Панчева и Крагујевца и то: средњих музичких школа Мо-

крањац, Јосип Славенски, Др Војислав Вучковић, Вајрослав Лисински из Београда, Средња музичка школа Исидор Бајић из Новог Сада, Средња музичка школа Јован Бангур из Панчева и Средња музичка школа Др Милоје Милојевић из Крагујевца. Анкета је спровођена у периоду између маја и јула 2014. године.

Прво питање које смо поставили односило се на то да ли ученици знају ко се налази на новчаници од педесет динара, јер смо сматрали да би ученици требало да препознају појаву Мокрањчевог лика у свакодневном животу. На ово питање, тачан одговор је дало 98% испитаника.

Наредна четири питања тичала су се елементарног познавања Мокрањчеве биографије и стваралаштва. За почетак, занимало нас је колико ученици познају делатности којима се Мокрањац бавио и да наведу најмање три његова значајна дела. Ово питање, попут претходног, постављено је као отворено питање. Од укупног броја ученика, 81% је знао да наведе барем једну делатност рада Стевана Ст. Мокрањца (композитор), док је 85% могло тачно да наведе најмање једно Мокрањчево дело, од тога 37% ученика је навело једно дело тачно, 11% два дела, док је 52% ученика навело три Мокрањчева дела, колико је и питањем тражено. На питање са понуђеним одговорима, које се тичало периода у којем је живео и стварао Стеван Ст. Мокрањац, 85% ученика је знало да препозна тачан одговор, који је гласио „друга половина 19. и почетак 20. века“. Већина ученика (94%) је знала да одговори на наредно, отворено питање „У ком граду се налази Мокрањчева родна кућа?“. Последње питање (са понуђеним одговорима) из ове групе односило се на опште познавање Мокрањчевог опуса, формулисано у следећем виду: „Шта чини најзначајнији део Мокрањчевог стваралаштва?“. Понуђени одговори су били а) вокална дела; б) вокално-инструментална дела; в) инструментална дела. Свега 75% ученика је препознало одговор „вокална дела“ као тачан.

¹ Упор. Jan Assman, *Collective Memory and Cultural Identity*, (transl. John Czaplicka), in: *New German Critique*, Cultural History/Cultural Studies, No. 65, Spring – Summer 1995, 129, <http://www.jstor.org/stable/488538>, ac. on 21.06.2009. at 15:25.

Следећа група питања се односила на видове упознавања ученика са Мокрањчевом музиком. Највећи број ученика се са његовим делима упознао у школи, певањем у хору (36%) и на предавањима (35%). Следећи извор информација о Мокрањцу је интернет (24%), потом часови свирања партитура (13%), док је 2% ученика наводило друге изворе информација. Потом, од испитаника је тражено да оцене квалитет предавања о Мокрањцу (уколико су га имали у оквиру предмета Национална историја музике). Требало је оценити квалитет на скали од један до пет. Највећи број ученика је дао оцену четири (48%), затим оцену пет (31%), а онда три (12%), два (6%) и један (1,5%) као и без оцене (1,5%). Последње питање у овој групи се тичало субјективне оцене Мокрањчеве музике, описом и оценом од један до пет. Највећи број ученика је оценио Мокрањчеву музику оценом пет (65%), а од тога, два ученика су дала и кратак опис свог доживљаја те музике. Следи оцена четири (29%), потом два (17%), један (2%) и без оцене (2%).

У последња два питања од ученика се тражило да оцене заступљеност Мокрањчевих дела на репертоарима хорова у којима певају. Што се тиче школских хорова, највећи број ученика је дао оцену пет (40%), потом четири и два (по 17%), онда три (13%), један (10%) и 3% није дало оцену. У последњем питању, желели смо да сазнамо да ли ученици певају у другим хоровима осим школског и ако певају, који су то хорови и колико је Мокрањчев опус заступљен на њиховом репертоару. Тако, 19% ученика пева у другим хоровима и то: Прво београдско певачко друштво, хор Академског културно-уметничког друштва *Лола*, хор *Обилић* Академског културно-уметничког друштва *Бранко Крсмановић* и хор Цркве Светог Димитрија. Највећи број ученика је оценио заступљеност Мокрањчевих дела на репертоару ових хорова оценом пет (70%), затим оценом четири (20%), док 10% није дало оцену.

У овом тренутку, не можемо а да се не осврнемо на заступљеност Мокрањчевих дела на репертоару хорова средњих музичких школа. С обзиром на то да је хор обавезан предмет у средњим музичким школама, не бисмо узимали у разматрање аматерске хорова, под претпостав-

ком да ученици поред обавезног певања у хору не осећају потребу за додатним хорским музицирањем што потврђују и резултати анкете. Иако је 40% ученика оценило присутност Мокрањчевих композиција највишом оценом, остаје 60% ученика који не мисле тако, што би била једна од тема за даље разматрање. Наше мишљење је да би Мокрањчева музика морала да буде основа хорског репертоара у свим средњим музичким школама јер, поред наставе националне историје музике, хорско музицирање представља најбољи начин за упознавање музике у случају Мокрањца. С тим у вези, желели бисмо да истакнемо и просветитељску улогу Мокрањца, која би требало да се настави и данас, а остварује се кроз живу хорску традицију, као једну од најстаријих музичких пракси на нашем простору. У прилог овим тврдњама о важности Мокрањчевог присуства на хорском репертоару средњих музичких школа говори и податак да се ученици ипак у највећој мери упознају са његовом музиком певањем у хору.

Ако бисмо посматрали даље резултате анкете, а у вези са истим питањем, осврнули бисмо се и на наставу националне историје музике, пошто је то по броју следећи наведени извор упознавања са Мокрањчевим делом. У циљу евалуирања наставног плана и програма, позвали бисмо се на анкету са једним наставником националне историје музике у средњој музичкој школи из Београда. Иако је у наставном плану и програму предвиђено највише и довољно часова посвећених делу Стевана Мокрањца, према речима наставника, постоји утисак да је световна музика заступљенија у односу на духовну. Од духовних композиција, на часовима се једино обрађује *Божанствена лиџурија Св. Јована Златоустог*, док се другим делима овог жанра не посвећује довољно пажње, мада би и *Лиџурију* требало детаљније обрађивати на настави. Један од предлога за боље разумевање православне духовне музике уопште јесте и гостовање стручњака, који би ученицима детаљније објаснио основне појмове незаобилазне за разумевање духовне музике, а самим тим и Мокрањчевог мелографског и композиторског рада на том пољу.

Пре него што бисмо приступили даљем тумачењу улоге средњег музичког образовања у процесу формирања културне меморије, сматрамо да је потребно дати дефиницију самог појма култура. У складу са интерпретацијом анкета у светлу Асманове теорије о културној меморији послужиће следећа дефиниција појма *култура*:

...прво, култура је „идеал“ којим се остварује *људско савршенство* у смислу одређених и апсолутних вредности, које компонују безвремени поредак и, тиме, имају стални однос према *универзалном људском услову*; друго, култура је предочена као *шело* интелектуалног и имагинативног рада којим су различита људска искуства и знања сачувана; и треће, култура је опис и предочавање различитих начина свакодневног друштвеног живота.²

Ова дефиниција се на следећи начин наглашава на теорију културне меморије: ако постоје „апсолутне вредности“ које чине „безвремени поредак“ и ако се тај поредак одржава „интелектуалним и имагинативним радом“, изгледа да је културна меморија нешто што омогућава цео тај процес у којем Стеван Стојановић Мокрањац, као стожер српске уметничке музике свакако треба да постоји. Карактеристике културне меморије које Асман наводи јесу:

- *успостављање идентитета* – указује се као однос друштвене групе и знања (феномена или културног наслеђа) који може да буде позитиван или негативан;
- *моћност реконструкције* – способност друштва да реконструише прошлост и реактуализује је у свом времену, у складу са актуелним друштвеним контекстом;
- *формација* – односи се на преношење живе традиције и њених пракси у кул-

турне институције, чиме оне постају и чувају се као институционализовано историјско наслеђе;

- *организација* – скуп специјализованих пракси које кроз свечаности одржавају историјско наслеђе;
- *обавеза* – у циљу објективне рецепције и уопште проучавања културног наслеђа, не смемо да у културна добра пројектујемо сопствену слику, то јест, у обавези смо да објективно и у целости сагледавамо историјско наслеђе, како би се оно очувало;
- *рефлексија* – кроз разумевање слике коју рефлектује културна меморија о себи, ми као колектив разумевамо сопствену рефлексију.³

Сада када смо изложили елементе који према Асману конституишу културну меморију, можемо помоћу њих испитати однос који ми као колектив имамо према Стевану Ст. Мокрањацу. Према томе, Мокрањац би требало да буде неко са чијим радом (композиторским, педагошким, мелографским, извођачким) идентификујемо, односно градимо сопствену културну меморију. Исто тако, Мокрањаца би, као друштво, требало да препознајемо у сопственој прошлости и да га разумемо у савременом друштвеном контексту. У томе је важно учешће културних институција које би требало да поставе и кроз различите праксе (манifestације, концерте, предавања и друго) одржавају слику Мокрањаца као непролазне културне вредности. У томе је важно сагледавање Мокрањаца из визуре његовог времена, како у циљу објективног посматрања овог важног дела историје српске уметничке музике, тако и исправног вредновања његових доприноса српској култури. Такође, требало би да наша друштвена ауто-рефлексија почива на ономе што је била друштвена ауто-рефлексија Мокрањевог вре-

² Miško Šuvaković, *Pojmovnik teorije umetnosti*, Orion Art, Beograd, 2011, 400.

³ Упор. Jan Assman, нав. дело, 130–132.

мена, односно да преко Мокрањчевог примера посматрамо сопствену историју и градимо однос према садашњости из визуре наслеђа културне меморије. Чињеница је да је Мокрањац адекватно вреднован у стручним музичким круговима (музикологији, етномузикологији, музичкој теорији и музичком извођаштву), али Мокрањчево место у ширим културним круговима није дефинисано на најјаснији начин. Због тога је и дошло до жеље да се испита репрезентација Мокрањца у средњим музичким школама, јер су резултати анкете потврдили да су те институције на одређени начин кључне за формирање културне меморије, а самим тим и постављање Мокрањца као једног од њених конституената.

Последње питање које смо оставили за крај се односи на то какву би улогу средње музичке школе требало да имају у формирању културне свести и постављања Стевана Ст. Мокрањца у њу. Концепт средњошколског музичког образовања управо сачињавају делатности које се тичу *формирања* и *орјанизовања* културне меморије. Резултати анкета говоре да наше установе можда не учествују адекватно у овом процесу. Као што смо напоменули, средњошколски музички образовни систем би требало да на теоријски, путем предавања из националне историје музике, али и практичан начин, кроз хорско певање учествује у имплементирању Мокрањца у културну меморију. Имајући у виду убрзан и на неки начин силовит процес институционализације музичког образовања у Србији током друге половине 19. века, па до данас,⁴ размишља се и о начину на који се данашње музичко школство наслања на свој пређашњи развој. Ако имамо у виду и податак да:

Музичко образовање на почетку 21. века показује тенденције високе специјализације, што за последицу има изразити ексклузивитет и елитизам ове делатности,⁵

то нас наводи на промишљање Мокрањчевог односа према музичком образовању уопште. У његовом педагошком раду условно учачамо две струје: једну која се заснива управо на тежњи ка поменутом специјализованом музичком образовању, односно професионализацији музичке струке („уже просветитељска“) и другу, коју бисмо могли да назовемо „шире просветитељском“, с обзиром на то да је циљ Мокрањчеве укупне делатности био увођење музике у поље општег образовања а самим тим музика учествује као један од конституената културе у њеном најширем могућем значењу.

Поменути ексклузивитет нам донекле објашњава адекватно вредновање и познавање Мокрањчевог живота и делатности у стручним круговима, али не толико и ван њих. Међутим, у том ексклузивитету који представљају средње музичке школе, наишли смо на извесне пропусте у познавању основних података о Мокрањцу, чије је познавање тражено у анкети. При том, наглашавамо да су квалитативно најбоље одговоре давали ученици четвртог разреда, који имају предмет Национална историја музике и у оквиру којег су слушали предавања о Стевану Ст. Мокрањцу. На неки начин је зачуђујуће да код осталих ученика у одређеној мери постоје пропусти. Без обзира на то што они нису имали предавања о Мокрањцу, ипак би требало да поседују одређено знање о овом композитору који би требало да буде усађен у нашу културну меморију.

Ова разматрања нам указују на чињеницу да је Мокрањац ван музичких институција мање присутан у култури. Он није својеврсна културна икона, што би морао да буде. Мокрањчева свеукупна делатност би требало да представља једно од најзначајнијих достигнућа која чине нашу културну меморију. Све безвремене вредности, па и Стеван Стојановић Мокрањац међу њима, дају печат једног времена које је далеко иза нас,

⁴ Опширније у: Соња Маринковић, Музичко школство, у Мирјана Веселиновић-Хофман (ур.), *Историја српске музике: српска музика и европско наслеђе*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, 627–638.

⁵ Исто, 637.

али чије би најбоље делове требало да препознајемо и надограђујемо данас. Чини се понекад да не само Мокрањчева дела, већ и дела других значајних домаћих аутора живе или, боље рећи, оживљавају се само у моментима великих годишњица уместо да се стално величају као непролазне вредности наше културе. С тим у вези, једна од институција за изграђивање културне меморије и њено очување јесу средње музичке школе, што резултати анкета, барем када су у питању ученици завршних разреда, свакако потврђују.

Литература

1. Assman, Jan, *Collective Memory and Cultural Identity*, (transl. John Czaplicka), in: *New German Critique*, Cultural History/Cultural Studies, No. 65, Spring – Summer 1995, 125–133, <http://www.jstor.org/stable/488538>, ac. on 21.06.2009. at 15:25.
2. Šuvaković, Miško, *Pojmovnik teorije umetnosti*, Beograd, Orion Art, 2011.
3. Маринковић, Соња, Музичко школство, у Мирјана Веселиновић-Хофман (ур.), *Историја српске музике: српска музика и европско наслеђе*, Завод за уџбенике, Београд, 2007, 627–638.

Summary

Stevan Stojanovic Mokranjac in Secondary Music School Education

Miloš Bralović i Stefan Savić

The question of Stevan Stojanović Mokranjac's position in Serbian culture brought us to reconsideration of his presence in Serbian education system, the main cause being the marking of centenary of his death. According to that, we've come to conducting a questionnaire regarding the general knowledge about Mokranjac's life and work among the secondary music school pupils on one hand, and on the other hand gathering pieces of information about repertoires of choirs in which the pupils take part in (the school choirs, amateur choirs etc.) The questionnaire was conducted in period of May-July 2014, in Belgrade, Kragujevac and Pančevo and Novi Sad secondary music schools. In addition to the questionnaire, the conversation with teachers is planned, for the sake communicating the idea of presence of Mokranjac in secondary music school curriculum. Having collected all the data, we will attempt to interpret them according to construction of cultural memory model (using the methodology of Jan Assman) and determine Mokranjac's place within the model.

Key Words: Stevan Stojanović Mokranjac, hundredth anniversary, cultural memory, questionnaire, education, secondary music school, repertoires of choirs

Прилог 1

Анкета за ученике средњих музичких школа

1. Да ли знаш ко је на новчаници од 50 динара?
2. Чиме се бавио Стеван Стојановић Мокрањац? Наведи три Мокрањчева најзначајнија дела.
3. У ком периоду је живео? (заокружи тачан одговор)
 - a) 14. век
 - b) 17. век
 - c) друга половина 19. и почетак 20. века
 - d) средина 20. века
4. У ком граду се налази Мокрањчева родна кућа?
5. Шта чини најзначајнији део Мокрањчевог стваралаштва? (заокружи тачан одговор)
 - a) вокална дела
 - b) вокално-инструментална дела
 - c) инструментална дела
6. На који начин си се упознао/ла са Мокрањчевим делима? (по потреби допунити и заокружити више одговора)
 - a) на предавању
 - b) путем интернета (Youtube, Wikipedia)
 - c) певањем у хору
 - d) вирањем партитура
 - e) _____
7. Колико те је заинтересовало предавање о Мокрањуцу? (оцени од 1 до 5, најнижа оцена је 1, а највиша 5)
8. Како би описао/ла Мокрањчеву музику? (оцени од 1 до 5, најнижа оцена је 1, а највиша 5)
9. Колико је Мокрањац заступљен на хорском репертоару у твојој школи? (оцени од 1 до 5, најнижа оцена је 1, а највиша 5)
10. Да ли певаш у неком хору поред школског? Ако да, наведи у ком, и оцени колико је Мокрањац заступљен на репертоару тог ансамбла. (оцени од 1 до 5, најнижа оцена је 1, а највиша 5)

Прилог 2

Анкета за наставнике

1. Колико је Мокрањац заступљен у наставном плану и програму у односу на остатак градива у оквиру предмета Национална историја музике?
2. Да ли је предвиђено довољно простора за обрађивање ове наставне јединице?
3. Напишите Ваше предлоге и идеје којима бисте унапредили, побољшали наставни план и програм за предмет Национална историја музике и повећали заинтересованост ученика за стваралаштво домаћих композитора.